

Klara Muche : Was hat eine Mutter ihrer erwachsenen Tochter zu sagen? Belehrung über das Geschlechtsleben nach seiner physischen und ethischen Seite. Mit fünf Abbildungen. (Leipzig, Grieben 1900. 116 lap, ára 1 k. 40 f.)

A külföldi irodalom, nevezetesen a német, igen gazdag olyan nevelés- és egészségügyi s orvosi művekben, melyeknek az érzékiség leküzdése és a korai érettség megakadályozása teszik tárgyát. A mi irodalmunk ellenben, úgy tudom, meglehetősen szűkölködik ilyenemű munkákban, mert jóllehet ezek a dolgok a legeslegfontosabbak közül valók, mi mind az elméletben, mind a gyakorlatban kevés ügyet vetünk rájuk. A szociológus már ezen egy körülményből is fontos következtetéseket vonhatna, többek közt azt, hogy nálunk az egyéni önfegyelmelés és a szemérem különböző alakja (nyilvános, családi, egyéni, iskolai) kevéssé fejlett állapotban vannak. Ez a szomorú tapasztalat már régebben arra indított, hogy ezt a fontos tételt a napirendre tűzzem és az intéző köröknek legsürgősebb figyelmébe ajánljam. Jóllehet ebbeli önzetlen törekvésem távolról sem keltette azt a visszhangot, melyre tárgyánál fogva sajnósan rászolgált, ez a negatív jelenség sem hitemben, sem buzgóságomban nem tántorított meg.

Most is oly könyvről akarok röviden beszámolni, mely ugyan önmagában távolról sem elégít ki, mert hol többet szeretnék, hol kevesebbel is beérném, de azért alkalmas arra, hogy egy nálánál különb magyar műnek megírására buzdítsa a hozzáértőket.

Szerzőnknek ez nem első irodalmi kísérlete; régi művei ezek: «Physische Pflichten des Ehelebens» (2. kiad. 50. f.) és «Einfluss der Mutter auf ihr Kind vor der Geburt» (9. kiad. 50. f.) ugyanazon kiadónál jelentek meg. Az a munkája, melyről most akarok szólni, a következő nyolcz fejezetet tartalmazza:

1. Egy anya mondanivalója serdülő leányához. 2. A nemi élet élet-tana. 3. A nemi élet lélektana és etikája. 4. Mit kell a házasságkötésnél figyelembe venni? 5. A szülők felelőssége. 6. Az anyaság feladatai. 7. Egészségügyi tanácsok fiatal leányoknak. 8. A nemi élet veszélyei. — Érdekes, de egyúttal kényes, sőt részben veszedelmes témák, ugy-e bár, melyeknek tárgyalása közben a szerző nem mindig szerencsés: alakilag nem mindig találja el azt a diszkrét hangot, mely itt alapfeltétel; tartalmilag sokszor túllépi azt a határt, mely ifju leányokkal szemben — szerintem — megengedhető és helyén való. Az enyhítő társalgási alak daczára ilyen merész mindjárt a két első fejezet, melynek boncztani fejtegetései (1. 14. lap) és rajzai nem valók lányok kezébe. Túlzásokkal találkozunk a hetedik fejezetben is; ebben a szerző igen helyesen a fűző ellen is kikel (94. lap), mely ellen nálunk már II. József császár küzdött,

a ki egy 1783-ból való rendeletében állítólag megtiltotta, hogy fűzőt viselő növendékek iskolába felvétessenek. Igen fontos és talpraesett megjegyzéseket találunk t. k. a 44., 51., 58., 67., 69. és 89. lapokon, továbbá az egész nyolczadik fejezetben a következő tényekről: «leibliche Abneigung; die Ehe ist keine Vergnügungsreise, sondern oft eine beschwerliche Wallfahrt nach jenen Höhen, wo die sittliche Vollendung thront; Gesundheitszustand der Ehecandidate; Kinder ohne Liebe gezeugt, haben keine Liebes- und Lebensenergie; physische Vorbereitung zur Ehe stb. — Már ezen töredékes utalásokból is megértheti az olvasó, hogy miért nem elégít ki bennünket ez a könyv s miért nem mernők, minden előkészítés nélkül, leányoknak kezébe adni; legfeljebb, látszólagos véletlenségből, asztalunkon felejtethetők. Igaz, túlságosan a szerzőt sem hibáztathatjuk ezért, mert helyesen mondja könyvének végsoraiban, hogy szerinte «a tudatlanság bűn, s azért a tudatlanság fátyolát szét kell tépni, még ha fájna is a szemnek . . . Az erkölcsileg tisztultabb nő, mihelyt tudatosan fogja fel rendeltetését, a férfit is az erkölcsösségnek magasabb fokára fogja felemelni, Goethe e szavai értelmében: «Das Ewigweibliche zieht uns hinan.»

A különböző érdekeket és szempontokat, gondosan, legegyszerűbben úgy egyeztethetők össze, hogy az egészségtan tanítását a leányiskolákban is *rendszeresitenők*, a mikor a bonczattal kapcsolatban, s mintegy önkéntelenül sok hasznos és szükséges ismeret közlésére kínálkoznék alkalom. Erre azonban a legutolsó évfolyamban egy-két óra és ez is fakultative, nem elegendő.

Befejezem. A könyvek jók vagy rosszak s velük együtt az okozta hatások. Mindennél fontosabb azonban a példa, melyet a család és iskola, a szülők és nevelők, az ismerősök és a környezet nyújtanak. A *flirt*-nek megannyi nemét a szigorú erkölcsösség kell hogy felváltsa, mert ebben középút nem képzelhető. A ki azt hiszi, hogy e téren nincs tennivalónk, az vak vagy siket; a ki pedig azzal érvel, hogy itt tenni nem lehet, az lelkének gyengeségéről, hogy ne mondjam gyávaságáról tesz bizonyosságot.

Ismételve ajánlom e legfontosabb nevelésügyi, társadalmi és nemzeti kérdést az illetékes tényezőknek megfontolásul és a *mindkét nembeli* jövő nemzedék érdekében a megoldáshoz sok erő kitartást és sikert kívánok.

KEMÉNY FERENCZ.